

KÜRESELLEŐME SÜRECİNDE TÜRK GIDA SANAYİİ FIRSATLAR VE TEHDİTLER: ÖN BULGULAR

Dr. Aylin Ataay, GSU

Dr. Murat Donduran, YTU

Motivasyon

- Gıdanın Stratejik Önemi
- Dünya Oligopollerinin Yeni Alanlar Arayışı
- Türkiye'de Gıda Sektörünün Gelişimi
- Tarım sektörüyle olan ilişkisi
- Değişen Demografik ve Sosyal Dinamikler
- Tüketicinin Yeni ve Sağlıklı Ürün Arayışı

Metodoloji

- Avrupa Birliđi Bölge Sınıflandırmasına göre 2. Düzey İller kapsamında Tarama

- Şirketlerle Anketler
- Verilere Dayalı Ampirik Analiz

Şirketlerin Yapısı

- Veri Kısıtlamaları
  - ISO 500 Verileri
  - DIE Verileri
  - IMKB Verileri
  - Rekabet Kurumu Kararları
  - İnternet

ISO 500 – Yabancı Sermaye

Yabancı Sermayenin Yapısı	1993	2003
Çoğunluk Yabancı	2	4
Azınlık Yabancı	6	13
100% Yabancı	3	11
Eşit Ortaklık	1	1

İSO 500 Gıda Sektöründe Yabancı Sermayenin Yapısı (1993-2003)

Yabancı Sermaye (Hazine Verileri)

Yabancı Sermayenin Yapısı	Şirket Sayısı	Yüzdelerik Dilim
FDI (100% yabancı)	86	36.9
Çoğunluk Yabancı	45	19.3
Eşit Ortaklık	33	14.2
Azımlık Yabancı	69	29.6

Table 2: Gıda Sektöründe Yabancı Sermayenin Yapısı-2003

Yabancı Sermaye (Tarihsel)

Yıllar	100% Yabancı	Çoğunluk Yabancı	Eşit Ortaklık	Azınlık Ortaklık
1980 Öncesi	3	2	-	1
1981-1990	32	12	7	32
1991-2000	42	23	18	30
2001 Sonrası	9	8	8	6

Table 3: 1980-2003 Yılları Yabancı Sermaye

IMKB

Şirket	Yabancı Ortak Payı	Halka Açıklık (%)	Yönetim
Anadolu Efes Biracılık (1966)	-	45.09	Aile
Altınyag (1966)	-	52.55	Aile
Banvit (1968)	-	25.48	Aile
Ersu (1973)	-	35.98	Aile
Friigo-Pak (1984)	62.89	31.25	Profes.
Kent (1956)	65.36	0.640	Yabancı
Kerevitaş (1978)	25.17	22.97	Yabancı
Konfrut (1991)	-	32.83	Yabancı
Kristal Kola (1996)	-	48.61	Aile
Lio (1991)	-	45.14	Aile
Merko Gıda (1982)	100.0	27.79	Karma
Penguen Gıda (1988)	14.65	19.70	Aile
Pınar Et (1985)	-	32.00	Aile
Pınar Su (1982)	-	31.26	Aile
Pınar Süt (1973)	-	35.26	Aile
Selçuk Gıda (1985)	-	83.97	Aile
Şeker Piliç (1990)	-	29.84	Aile
Tat Konserve (1967)	8.14	27.38	Profes.
Türk Tuborg (1967)	95.52	4.480	Yabancı
Tukaş (1962)	-	28.00	Profes.
Ülker (1970)	33.02	16.35	Aile
Ünal Tarım Ürünleri (1981)	-	82.78	Aile
Van Et (1977)	-	80.15	Profes.

Table 4: Borsaya Kote Gıda Şirketleri - 2003

DIE (ISIC Rev. 3) - 1

ISIC	Industry
3111	Mezbaha Ürünleri
3112	Süt ve Süt Ürünleri
3113	Sebze ve meyve isletme
3114	Su Ürünleri
3115	Bitkisel ve Hayvansal Yağlar
3116	Un ve unlu mamuller
3117	İşlenmiş Unlu Ürünler
3118	Şeker Üretimi ve Arıtımı
3119	Şekerleme. Kakao. Çikolata vb. Maddeler
3121	Başka yerde Sınıflandırılmamış gıda maddeleri
3131	Damıtık Alkollü İçkiler Üretimi
3132	Şarap
3133	Malt ve Bira
3134	Alkolsüz İçkiler. Gazlanmış Meyve Suları. Doğal Maden ve Memba Suları

DIE (ISIC Rev. 3) - 2

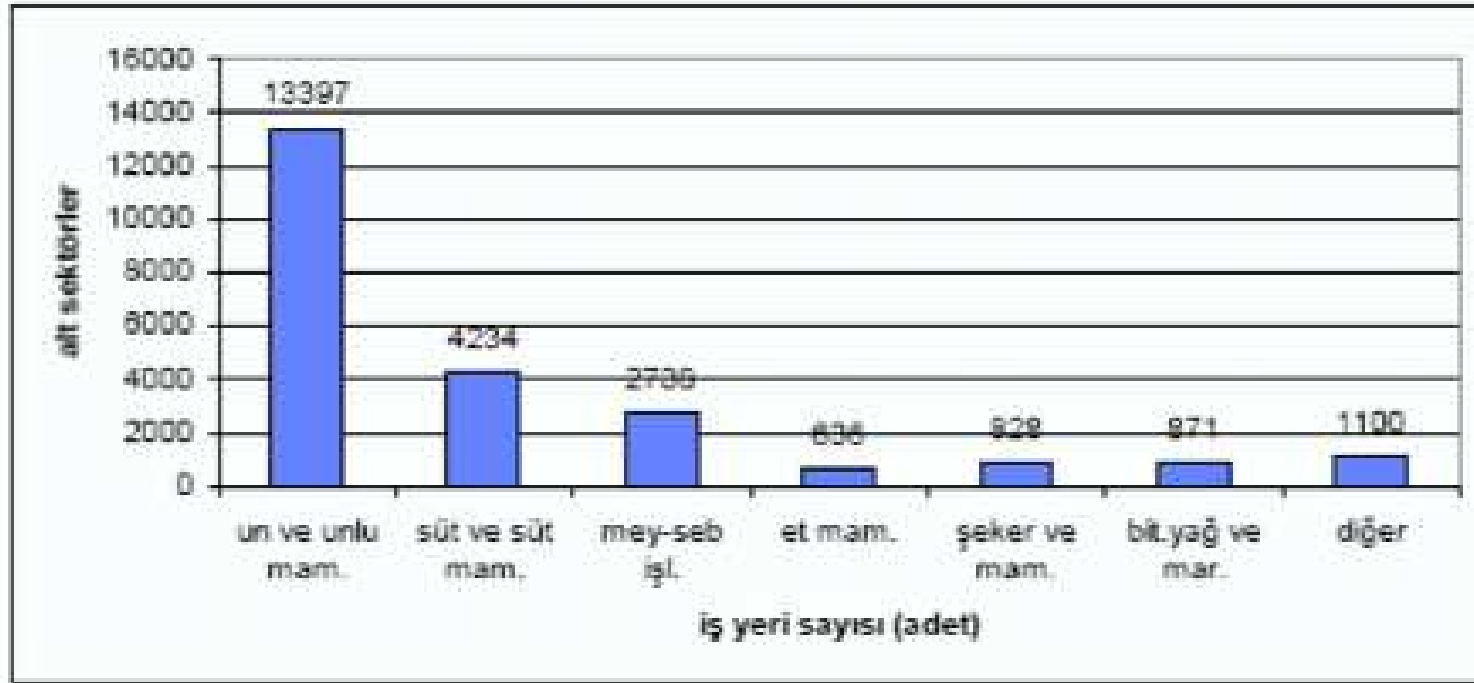
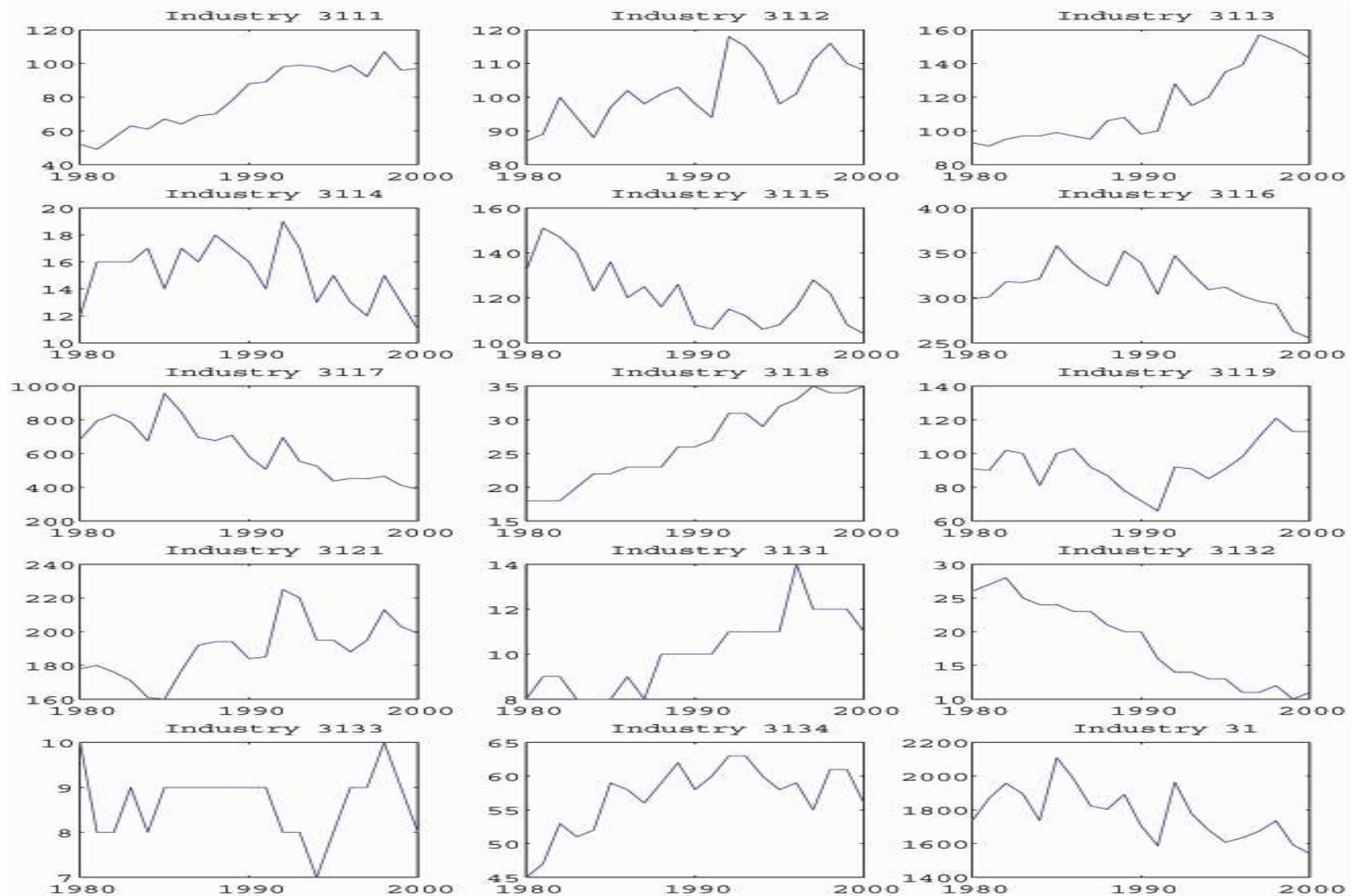
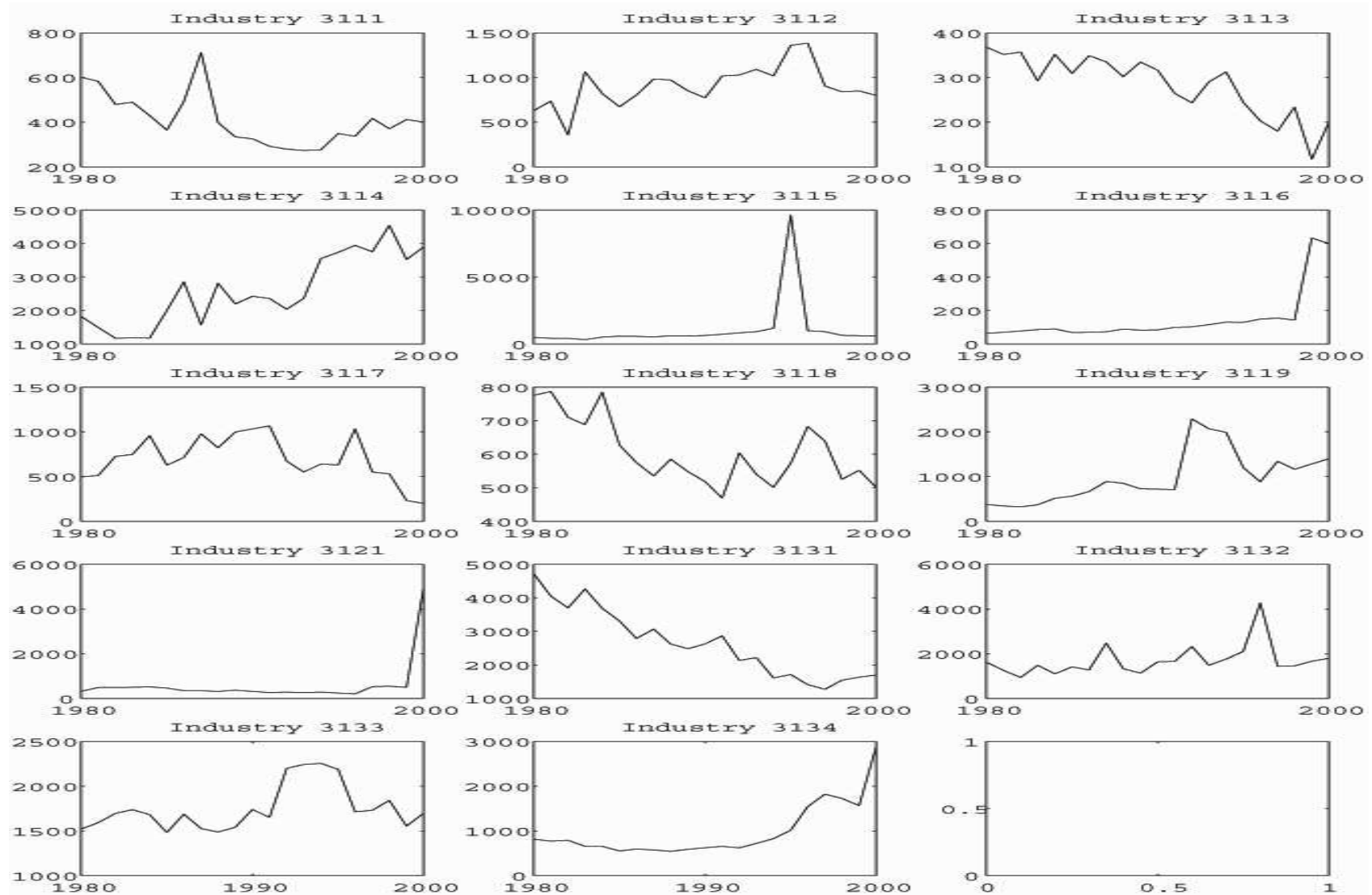

Figure 1: Gıda Sektöründe Alt-sektr Firma Dağılımı

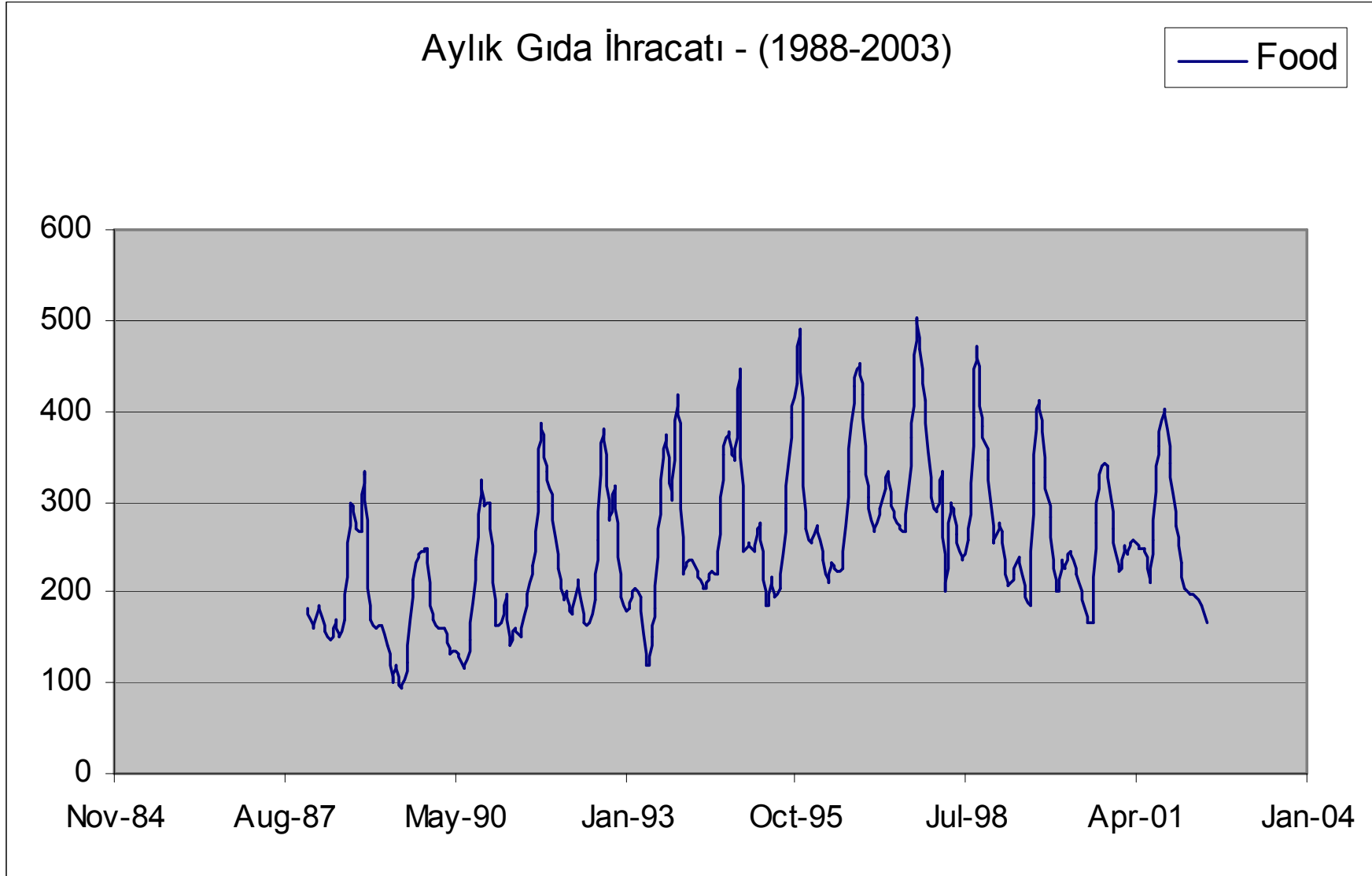
Firma Sayısı

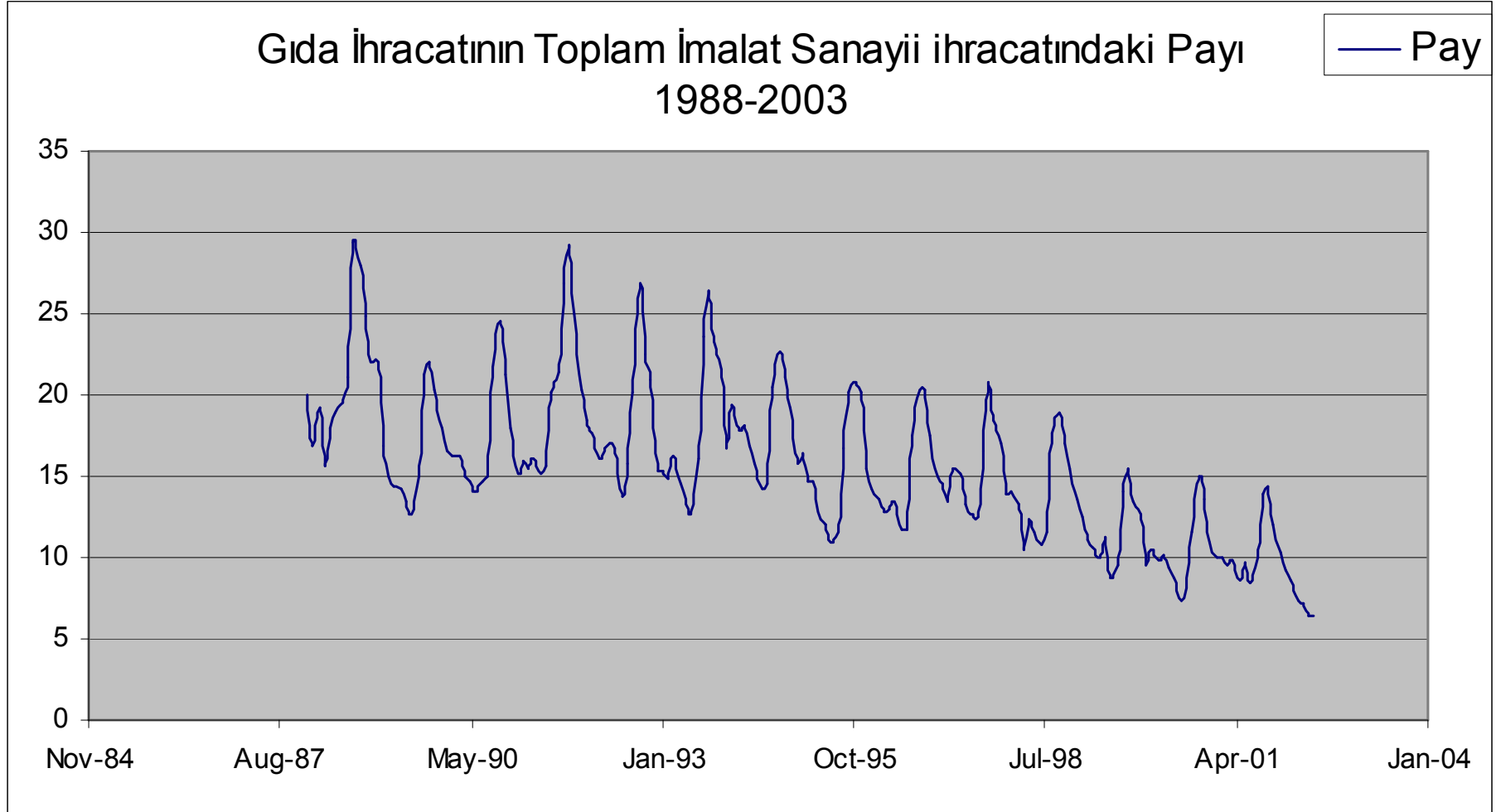
Yoğunlaşma

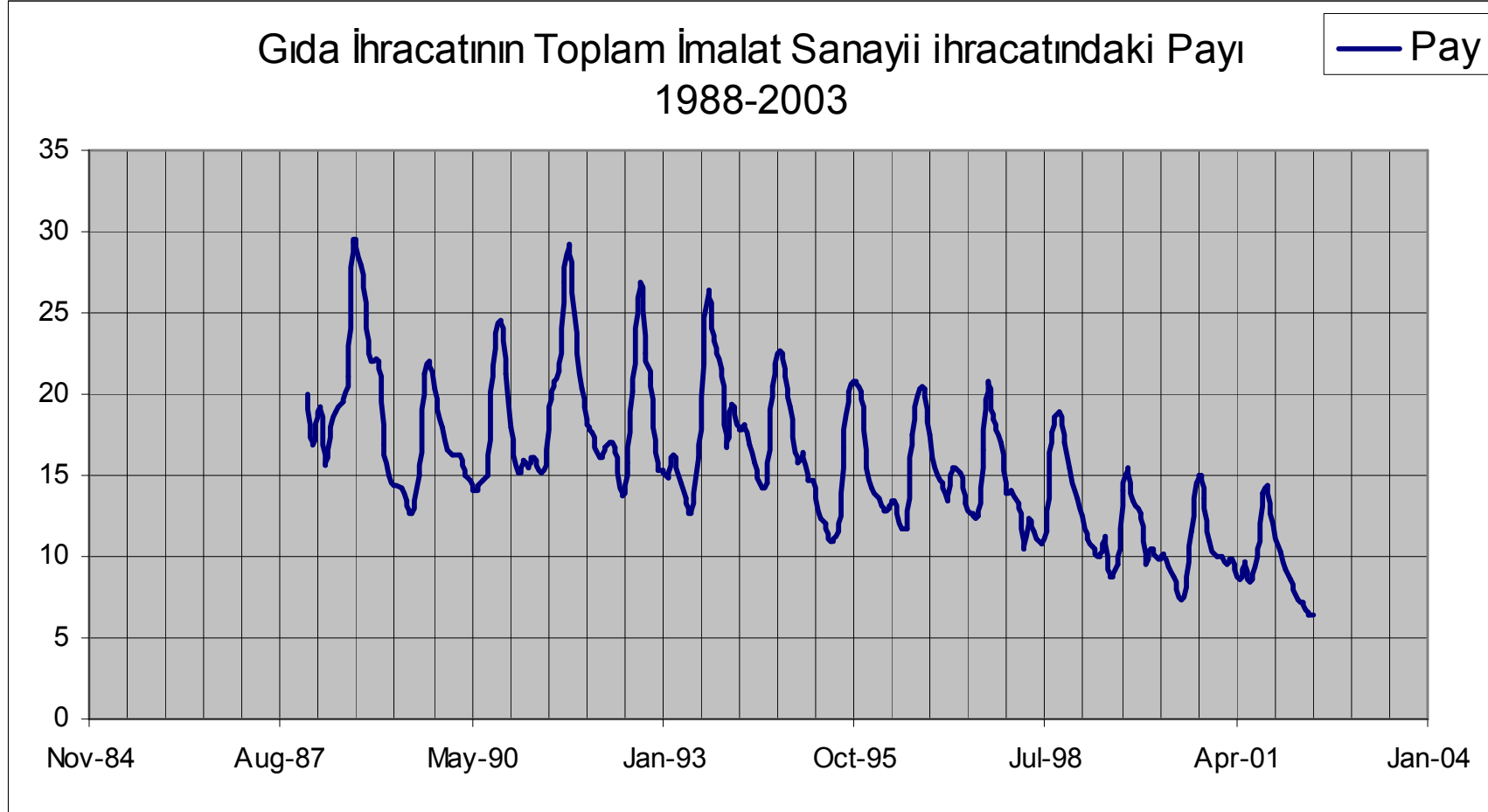
Dış Ticaret

Dış Ticaret (2)

Dış Ticaret (3)

Giriş Engelleri

- Ulusal Bazda Dağıtım Kanalı Sorunu (Tehdit)
- Yerel Monopollerin Gücü (Tehdit)
- Yasal Engeller Yeni Gıda Mevzuatı (Fırsat)

Kayıtdışılık

- Kayıtdışı ile Rekabet Sorunu
- Sözleşmeli Tarımdan Kaçış
- Spot Piyasalarda işlemler
- Kayıt Dışının Pazar Payı
- Süt Endüstrisi Örneği

Sonuç

- Teknolojinin Tespiti
- Yoğunlaşmanın yüksek olması
- Yabancı Sermaye Oligopoller İlişkisi
- Ön Bulgular Olarak Temkinli Yaklaşım